

УНИВЕРЗИТЕТ У БЕОГРАДУ – ФИЛОЛОШКИ ФАКУЛТЕТ

Докторске академске студије

ИЗВЕШТАЈ КОМИСИЈЕ ЗА ОЦЕНУ НАУЧНЕ ЗАСНОВАНОСТИ ТЕМЕ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

Кандидат

Милан Средојевић

Предложени наслов теме докторске дисертације¹

Маскулинитет у романима *Убити птицу ругалицу* и *Велики Гетсби*

Предложени ментор

Биљана Дојчиновић

I ПОДАЦИ О КОМИСИЈИ ЗА ОЦЕНУ НАУЧНЕ ЗАСНОВАНОСТИ ТЕМЕ

1.1. ДАТУМ И ОРГАН КОЈИ ЈЕ ИМЕНОВАО КОМИСИЈУ

Одлуком бр. 365/1 донетом дана 5.2.2026. Наставно-научно веће Филолошког факултета Универзитета у Београду образовало је, уз сагласност предложених чланова, Комисију за оцену научне заснованости теме докторске дисертације докторанда Милана Средојевића под насловом „Маскулинитет у романима *Убити птицу ругалицу* и *Велики Гетсби*”.

1.2. САСТАВ КОМИСИЈЕ ЗА ОЦЕНУ НАУЧНЕ ЗАСНОВАНОСТИ ТЕМЕ

1. ПРЕДСЕДНИК КОМИСИЈЕ

Име и презиме: Зоран Пауновић

Звање: редовни професор

Ужа научна област: Англистика

Датум избора у звање: 23. 03. 2006.

Установа на којој је запослен: Универзитет у Новом Саду, Филозофски факултет

¹ Ако се наслов који предлаже Комисија разликује од радног наслова који је навео докторанд у Пријави, навести и радни наслов, а у одељку **4.1. Формулација наслова теме** образложити разлоге због којих је измењен.

2. ЧЛАН КОМИСИЈЕ

Име и презиме: Дубравка Ђурић

Звање: Редовни професор

Ужа научна област: Теорија медија

Датум избора у звање: 2016.

Установа на којој је запослен: Факултет за медије и комуникацију, Универзитет Сингидунум

3. ЧЛАН КОМИСИЈЕ

Име и презиме: Мирјана Даничић

Звање: Доцент

Ужа научна област: Англистика

Датум избора у звање: 11.2.2026.

Установа на којој је запослен: Универзитет у Београду, Филолошки факултет

II ОЦЕНА ПОДОБНОСТИ КАНДИДАТА ЗА ИЗРАДУ ДИСЕРТАЦИЈЕ

2.1. БИОГРАФИЈА КАНДИДАТА

Милан Средојевић рођен је 1988. године у Ваљеву. Дипломирао је енглески језик и књижевност на Филолошком факултету Универзитета у Београду 2011. године. Године 2012. уписао је мастер студије на Универзитету Вебстер у Бечу на смеру менаџмент људским ресурсима и дипломирао 2014. године. Уписује мастер студије из енглеског језика и књижевности 2020. године на Филолошком факултету Универзитета у Београду и завршава их 2021. године, а одмах потом уписује и докторске студије из књижевности на истом факултету где се сад налази на завршној години. Живи и ради у Ваљеву.

2.2. БИБЛИОГРАФИЈА КАНДИДАТА

1. Средојевић, Милан, „Маскулинитет у роману *Убити птицу ругалицу*“, Књиженство, год. 15, бр. 15 (2025)

III ОЦЕНА ПОДОБНОСТИ ПРЕДЛОЖЕНОГ МЕНТОРА

Име и презиме ментора: Биљана Дојчиновић

Звање: редовни професор

Датум избора у звање: 22. 6. 2016.

Установа на којој је запослен: Универзитет у Београду, Филолошки факултет

Ужа област научно-истраживачког рада: наука о књижевности

Радови ментора из уже научне области којој припада тема предложене дисертације (најмање пет радова):

1	<i>Гинокритика: род и проучавање књижевности коју су писале жене</i> , Београд, 1993.
---	---

.	
2	<i>Картограф модерног света: романи Џона Андајка</i> , Београд 2007
.	
3	„Da li i Hari ima rod“, <i>ProFemina</i> , Beograd, 35/36, 2004 ISSN 0354-5954, str. 68-78.
.	
4	„Wives, Lovers, and Mothers in John Updike’s Works“, <i>The John Updike Review</i> , Vol. 10, No. 1, Fall 2023, str. 23-33, ISSN: 2160-097X
.	
5	Joycean Elements in Updike’s <i>The Centaur</i> — Not Only <i>Ulysses</i> , <i>The John Updike Review</i> , VOLUME 11 NUMBER 1 WINTER 2024, 51-60. Joycean Elements in Updike’s <i>The Centaur</i> — Not Only <i>Ulysses</i> , <i>The John Updike Review</i> , VOLUME 11 NUMBER 1 WINTER 2024, 51-60.

IV ОЦЕНА ПОДОБНОСТИ ПРЕДЛОЖЕНЕ ТЕМЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

4.1. ФОРМУЛАЦИЈА НАСЛОВА ТЕМЕ

Наслов теме Маскулинитет у романима *Убити птицу ругалицу* и *Велики Гетсби* одговара предложеном циљу и предмету рада.

4.2. ПРЕДМЕТ И ЦИЉ ДИСЕРТАЦИЈЕ

Предмет истраживања овог рада представља приказ и проблематизација маскулинитета у романима *Убити птицу ругалицу* Харпер Ли и *Велики Гетсби* Франсиса Скота Фицџералда. Мада се радње ова два романа не одвијају у идентичним историјским и друштвеним контекстима – *Велики Гетсби* је смештен у еру „разузданих двадесетих“ а *Убити птицу ругалицу* у доба Велике депресије и расне сегрегације – и један и други нуде критичку рефлексiju о маскулинитету и о томе шта значи бити „идеалан“ мушкарац у америчкој култури XX века.

У оба дела, маскулинитет је приказан као дубоко идеолошки моделиран и повезан са статусом, моћи и очекивањима заједнице. Међутим, док Фицџералд приказује разорне последице јурњаве за хегемоним идеалом маскулинитета, Харпер Ли нуди могућност алтернативног, етичког модела који би се могао назвати архетипом племенитог мушкараца.

Џеј Гетсби и Атикус Финч представљају два различита модела. Џеј Гетсби припада хегемоном моделу маскулинитета. Док пратимо радњу у Фицџералдовом роману, посматрамо Гетсбија чије су главне тежње да дође до статуса и престижа у друштву. Чак и Дејзи – објект његових романтичних настојања – представља статусни симбол и стиче се утисак да он њу не види као жену већ као трофеј којим би подигао свој статус у друштвеној заједници, и због њене физичке лепоте, али и због чињенице да она потиче из имућне и угледне породице, и да би као таква могла да му отвори многа врата. Мада не видимо да је Гетсби током радње романа учинио било које дело које би се могло назвати суровим или свирепим, примећује се његова пасивност према насиљу. Не стиче се утисак да је он снажан мушкарац који користи своју унутрашњу силу да учини свет лепшим местом, већ пасивно егзистира у друштвеном уређењу свог доба. Гетсбијев крај је трагичан. Зато што је његов идентитет спољашњи, грађен за поглед других и према нормативима који нису интринзично његови, нема снагу да се суочи са искушењима која га сусрећу на његовом путу и руши се као кула од карата.

Са друге стране, Атикус Финч је одговор Харпер Ли на хегемони маскулинитет америчког друштва XX века. На основу њене животне приче, откривамо да је списатељица засновала јунака свог романа на

примеру свог оца. У времену када су мушкарци често представљани као строги ауторитети који гвозденом песницом владају над женом и децом, настао је Атикус – оличење емоционалне зрелости, што га и чини „идеалним“ мушкарцем, не само у књижевном већ и у друштвеном контексту. Док пратимо Атикуса кроз радњу *Убити птицу ругалицу*, схватамо да је он мушкарац кога на делање мотивишу праведност, морални интегритет и одговорност. У својим интеракцијама са припадницима хегемоног маскулинитета, Атикус излази као победник и демонстрира супериорност чак и по нормативима које они заговарају. То се види у сцени када Атикус пушком убија бесног пса, при чему приказује супериорну ратничку вештину. Као баланс својој мушкој снази, Атикус је благ, пажљив, емпатичан. И у односу како према подређеним групама мушкараца тако и према женама показује поштовање и уважавање. Као и Гетсби у Фицџералдовом делу, и Атикус се у *Убити птицу ругалицу* суочава са искушењима, али их надвладава, и стиче се утисак да је то зато што су за Атикуса вредности које брани нешто стварно, имају тежину и утемељење у његовом идентитету.

У Фицџералдовом роману, хегемони маскулинитет је разорни идеал који води до губитка сопствене аутентичности и, коначно, смрти. С друге стране, кроз лик Атикуса, Харпер Ли је понудила алтернативни тип маскулинитета који не почиња на моћи и доминацији, већ на разумевању, праведности и емпатији, и где мушкарац није господар и тиранин, већ витез и заштитник.

Циљ истраживања је да се, кроз компаративну анализу романа *Велики Гетсби* и *Убити птицу ругалицу* испитају различити модели маскулинитета у америчкој књижевности XX века и њихова повезаност са доминантним културним, друштвеним и идеолошким структурама. Посебна пажња посвећује се начину на који ови романи, сваки у свом контексту, преиспитују хегемоне моделе маскулинитета и отварају простор за етички и емпатичнији концепт мушког идентитета који је супериоран у односу на распрострањени хегемони модел.

Истраживање настоји да покаже како књижевни текст може послужити као простор друштвене критике и реконфигурације родних улога. Анализа ће омогућити боље разумевање односа између патријархалне културе и књижевне репрезентације маскулинитета, као и начина на који амерички роман доприноси широј дебати о родним идентитетима.

4.3. ОСНОВНЕ ХИПОТЕЗЕ

Хегемони маскулинитет, као доминантни културни модел маскулинитета у америчком друштву XX века, представља идеолошку конструкцију која обликује друштвене односе моћи и родне улоге у књижевности тог периода.

У роману *Велики Гетсби* Френсиса Скота Фицџералда хегемони маскулинитет се манифестује кроз деструктивну тежњу ка статусу, материјалном успеху и доминацији, што доводи до губитка личне аутентичности и моралне стабилности. Са друге стране, у роману *Убити птицу ругалицу* Харпер Ли, кроз лик Атикуса Финча се артикулише етички, реформисани модел маскулинитета који нуди алтернативу доминантном патријархалном систему вредности.

4.4. МЕТОДЕ ИСТРАЖИВАЊА

Основни материјал истраживања чине романи *Велики Гетсби* (Francis Scott Fitzgerald 1925) и *Убити птицу ругалицу* (Harper Lee 1960), као и релевантна критичка и теоријска литература из области родних студија, књижевне теорије и америчке књижевности XX века. Поред примарних текстова, у анализу ће бити укључени и изабрани критички радови који се баве појмом хегемоничног маскулинитета, као и студије које осветљавају друштвено-историјски контекст настанка оба романа.

Методолошки оквир истраживања засниваће се на компаративној анализи, која ће омогућити упоредно разматрање различитих репрезентација маскулинитета у ова два дела. Биће примењен метод

квалитативне анализе књижевног текста, уз коришћење поступка темељног читања одабраних сцена у којима се најјасније испољавају модели мушког идентитета.

Анализа ће обухватити три нивоа:

1. Текстуални ниво – стилске, наративне и симболичке структуре које обликују представу о маскулинитету
2. Идеолошки ниво – однос између приказаних модела маскулинитета и друштвено-историјског контекста.
3. Културолошки ниво – поређење хегемоничног и алтернативног модела маскулинитета у ширем америчком културном дискурсу.

Комбинација ових метода омогућиће интердисциплинарни приступ који спаја књижевну анализу, културолошку интерпретацију и родну теорију, чиме ће се постићи свеобухватно разумевање начина на који књижевност артикулише и преиспитује концепт мушког идентитета.

4.5. ОЧЕКИВАНИ РЕЗУЛТАТИ И НАУЧНИ ДОПРИНОС ДИСЕРТАЦИЈЕ

Истраживање настоји да покаже како књижевни текст може послужити као простор друштвене критике и реконфигурације родних улога. Анализа ће омогућити боље разумевање односа између патријархалне културе и књижевне репрезентације маскулинитета, као и начина на који амерички роман доприноси широј дебати о родним идентитетима.

4.6. ПРЕЛИМИНАРНИ СПИСАК ЛИТЕРАТУРЕ

1. Alexander, Michelle, *The New Jim Crow*. New York: The New Press, 2010.
2. Bederman, Gail, *Manliness and Civilization: A Cultural History*. New York: Oxford University Press, 1995.
3. Bedford, Nancy. *Moral Agency and Masculinity in To Kill a Mockingbird*. New York: Routledge, 2009.
4. Blagojević Hughson, M. *Muškarci u Srbiji - Druga strana rodne ne/ravnopravnosti*. Beograd: Institut za kriminološka i sociološka istraživanja, 2017.
5. Brucoli, Matthew J., *Some Sort of Epic Grandeur: The Life of F. Scott Fitzgerald*, New York: Harcourt Brace Jovanovich, 1981.
6. Caplan, Beverly. "Patriarchy in Maycomb: Gender and Power in Harper Lee's Novel," *Southern Literary Journal* 35, 2 (2003): 45–62.
7. Christian, Barbara. "Trauma and Recovery in To Kill a Mockingbird," *American Literature* 61, 3 (1989): 459–472.
8. Connell, Raewyn, *Gender and Power*. Sydney: Allen and Unwin, 1987.
9. Connell, Raewyn, *Masculinities*. 2nd ed. Berkeley: University of California Press, 2005.
10. Connell, Raewyn W. and James W. Messerschmidt, "Hegemonic Masculinity: Rethinking the Concept," *Gender & Society* 19, 6 (2005): 832–836.
11. Dojčinović, Biljana. *Ginokritika*, Beograd: Književno društvo Sveti Sava, 1993.

12. Dojčinović, Biljana. „Da li i Hari ima rod“, *ProFemina*, Beograd, 35/36, 2004 ISSN 0354-5954, str. 68-78.
13. Dojčinović-Nešić, Biljana. *Kartograf modernog sveta - Romani Džona Apdajka*. Beograd: Filološki fakultet, 2007.
14. Fetterley, Judith, *The Resisting Reader: A Feminist Approach to American Fiction*, Bloomington and London: Indiana University Press, 1978.
15. Foca Anna, Laura Fine, „To Kill a Mockingbird, Novel by Lee.“ *Brittanica*. Poslednji pristup April 25, 2023. <https://www.britannica.com/topic/To-Kill-a-Mockingbird>, n.d..
16. Frye, Northrop, *Anatomy of Criticism: Four Essays*. Princeton, NJ: Princeton University Press, 1957.
17. Hall, Stuart, *Representation: Cultural Representation and Signifying Practices*, London: Sage, 1997.
18. Hooks, Bell. *Ain't I a Woman: Black Women and Feminism*. Boston: South End Press, 1981.
19. Johnson, Claudia D, *To Kill a Mockingbird: Threatening Boundaries*. New York: Twayne, 1994.
20. Johnson, Claudia D. and Rebecca Kazanjian, *Harper Lee's To Kill a Mockingbird: New Essays*. New York: Routledge, 2007.
21. Kimmel, Michael, *Manhood in America: A Cultural History*, Oxford: Oxford University Press, 2012.
22. Kuta, Sarah, „Gregory Peck's 'To Kill a Mockingbird' Script Goes to Auction.“ *Smithsonian Magazine*. 10 February, 2023. Poslednji pristup 22. mart, 2025. <https://www.smithsonianmag.com/smart-news/gregory-peck-to-kill-a-mockingbird-harper-lee-auction-180981612/>.
23. L.B. „Blake's Songs of Innocence and Experience.“ *The British Museum Quarterly* 7, 3 (1933): 65-66. doi:<http://www.jstor.org/stable/4421435>.
24. McAdams, Richard H. "Empathy and Masculinity in Harper Lee's *To Kill A Mockingbird*". *Public Law and Legal Theory Working Papers* 539 (2015): 239-261.
25. Mizener, Arthur, *The Far Side of Paradise: A Biography of F. Scott Fitzgerald*, Boston: Houghton Mifflin, 1951.
26. Lee, Harper, *To Kill a Mockingbird*. New York: Harper Perennial Modern Classics, 2006.
27. Shackelford, Dean. "The Female Voice in To Kill a Mockingbird: Narrative Strategies in Film and Novel," *Mississippi Quarterly* 50, 1 (1997): 101-113.
28. Shields, Charles J, *Mockingbird - A Portrait of Harper Lee*. Waterville, Maine: Thorndike Press, 2006.
29. Showalter, Elaine, *A Literature of Their Own: British Women Novelists from Bronte to Lessing*, Princeton: Princeton University Press.
30. Росић, Татјана, *(Анти)утопије тела: Репрезентације маскулинитета у савременој српској прози*, Београд: Институт за књижевност и уметност, 2014.
31. To Kill a Mockingbird. Reditelj Robert Mulligan. Universal City, California: Universal Pictures, 1962. Prime Video.
32. Williams, Raymond, *Marxism and Literature*, Oxford: Oxford University Press, 1977.33. Williamson, Joel. *The Crucible of Race: Black-White Relations in the American South since Emancipation*. New York: Oxford University Press, 1984.
34. Woodward, C. Vann. *The Strange Career of Jim Crow*. London: Oxford University Press, 2002.

V ЗАКЉУЧАК О ОЦЕНИ НАУЧНЕ ЗАСНОВАНОСТИ ТЕМЕ

Увидом у биографију и библиографију Комисија констатује да кандидат **Милан Средојевић** испуњава све услове за израду докторске дисертације, што је показао и на усменој одбрани теме одржаној дана 13. фебруара 2026. пред Комисијом за оцену научне заснованости теме докторске дисертације.

Комисија констатује да др **Биљана Дојчиновић** испуњава услове предвиђене Стандардима за акредитацију студијских програма докторских академских студија и сагласан је да за предложену тему буде ментор.

На основу свега наведеног о предмету, хипотезама, постављеним циљевима, методу рада и очекиваним резултатима, Комисија констатује да је предложена тема **„Маскулинитет у романима *Убити птицу ругалицу* и *Велики Гетсби*“** својом сложености, актуелношћу и значајем за научну област којој припада подобна за израду докторске дисертације.

Комисија за оцену научне заснованости теме докторске дисертације предлаже Наставно-научном већу Филолошког факултета Универзитета у Београду да донесе одлуку о прихватању позитивног Извештаја о оцени научне заснованости теме **„Маскулинитет у романима *Убити птицу ругалицу* и *Велики Гетсби*“**, коју је предложио кандидат Милан Средојевић, да за ментора именује др Биљану Дојчиновић и да је, у складу са прописима, упути Већу научних области друштвено-хуманистичких наука Универзитета у Београду на разматрање.

ПОТПИСИ ЧЛАНОВА КОМИСИЈЕ:

1. _____
др Зоран Пауновић
председник Комисије
2. _____
др Дубравка Ђурић
члан Комисије
3. _____
др Мирјана Даничић
члан Комисије